

ЗАТВЕРДЖЕНО
Директор ДПТК Олександр СТРИЛЕЦЬ
« 28 » серпня 2026 р.
ПОГОДЖЕНО
Заступник директора ЖНУ «ЗПО «ДПТК»
Сергій ГОРДІЄНКО
« 28 » серпня 2026 р.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ ВИКЛАДАЧА КУРСУ «ОСНОВИ ПРАВОЗНАВСТВА»

Дисципліна: «Основи правознавства»

Цільова аудиторія: Слухачі (галузь знань: 13 Механічна інженерія; спеціальність: G9 Прикладна механіка; ОПП «Зварювальне виробництво»)

Змістовий модуль 1: Основи теорії держави і права та конституційного ладу України

Цей методичний документ є розгорнутою інструкцією для викладача щодо того, як перетворити фундаментальну, абстрактну юридичну теорію на динамічний, життєво необхідний професійний тренінг.

Головне правило ментора курсу: у межах спеціальності «Прикладна механіка» викладач виступає не класичним лектором, а «Головним інженером-юрисконсультантом» (модератором), який допомагає здобувачам зібрати правовий механізм захисту їхньої майбутньої професійної діяльності. Держава розглядається як макромеханізм, а Конституція — як генеральне складальне креслення суспільства.

РОЗДІЛ 1. ТЕХНОЛОГІЇ ПРОВЕДЕННЯ СЕМІНАРСЬКИХ ДИСКУСІЙ ТА ПРАКТИКУМІВ

Технологія 1: Рольова симуляція «Інтелектуальний спаринг» (Судові Дебати)

- **Тема (до Лекцій 1-2):** Форма державного режиму та ієрархія нормативних актів: Тоталітарна «Виробнича необхідність» проти Демократичної Конституції.
- **Мета:** Навчити слухачів аргументовано захищати свої конституційні права (зокрема право на належні, безпечні і здорові умови праці — ст. 43 Конституції України) від незаконного адміністративного тиску з боку керівництва підприємства.
- **Сценарій проведення:**
 1. **Розподіл ролей (5 хв):** Викладач ділить аудиторію на дві антагоністичні групи.
 - **Група А («Топменеджмент / Радянські директори»):** Захищають пріоритет локальних наказів, жорстку корпоративну субординацію, виконання плану за будь-яку ціну та максимальний економічний прибуток. Їхня зброя — маніпуляції терміном "виробнича необхідність", залякування позбавленням премій та звільненням.
 - **Група Б («Профспілка / Інженери-технократи»):** Захищають принципи соціальної, правової держави та верховенство права. Їхня зброя — Конституція України (норми прямої дії) та Кодекс законів про працю.
 2. **Постановка проблеми / Вкид (5 хв):** Викладач моделює кризову ситуацію: *"На заводі металоконструкцій вийшла з ладу витяжна вентиляція над ділянкою аргонодугового зварювання. У цеху накопичується аргон, що витісняє кисень. Директор заводу видає письмовий наказ не зупиняти зварювальні роботи, оскільки «горить» надважливий експортний контракт, погрожуючи всій зміні статтею за саботаж. Хто правий?"*
 3. **Спаринг (15 хв):** Команди по черзі висувають аргументи. Викладач виступає в ролі судді та фіксує тези на дошці. За використання фахових юридичних

термінів («норма прямої дії», «юридична нікчемність наказу», «злочинний наказ за ст. 60 Конституції») команді додається бонусний бал.

4. **Синтез і Висновок (5 хв):** Викладач зупиняє дебати і підводить групу до безальтернативного висновку: у правовій демократичній державі Конституція має найвищу юридичну силу. Жоден наказ директора, що порушує право на життя і безпеку, не підлягає виконанню. Відмова зварювальника чи майстра є легальною, захищеною державою, а збереження зарплати за час такого простою гарантується законом.

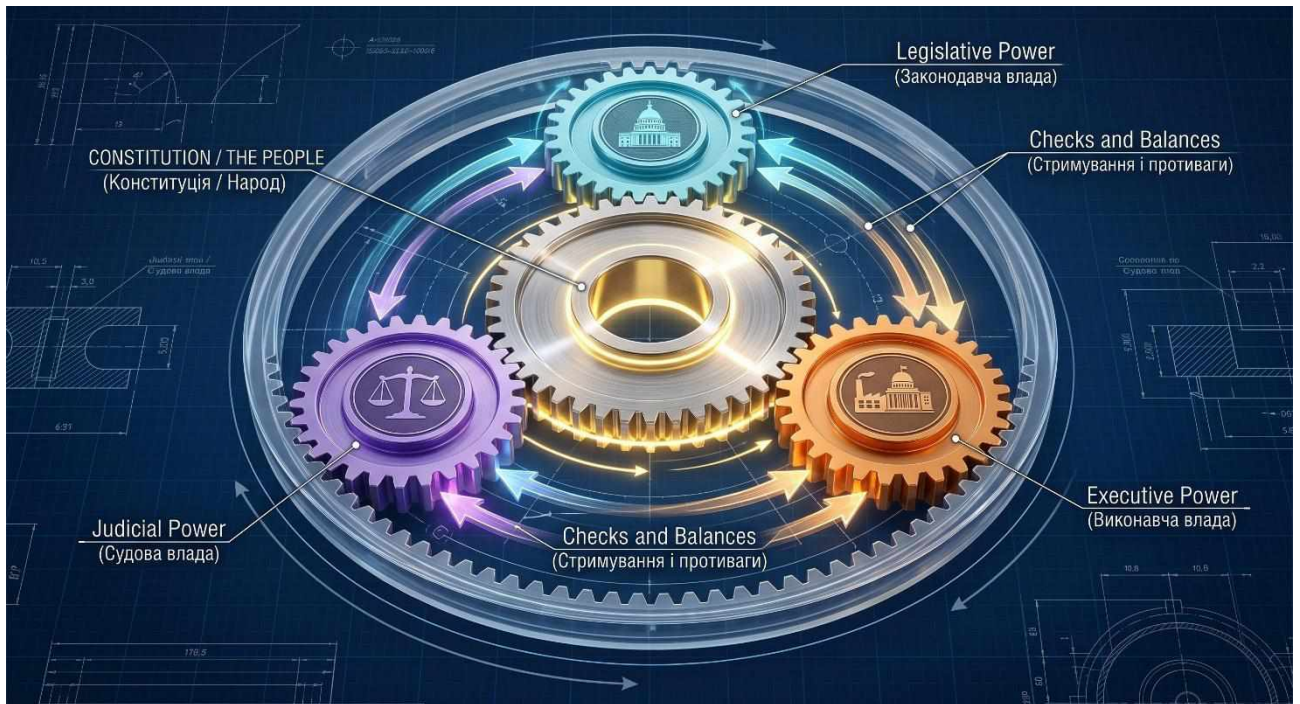
Технологія 2: Дискусія за методом «Шести капелюхів мислення» (Е. Де Боно)

- **Тема (до Лекції 3):** Правовий статус особи, захист людської гідності та алгоритмізація управління стресом на робочому місці.
- **Мета:** Тренування автаркії (емоційної самостійності та стійкості), переведення гострого виробничого конфлікту у холодне правове поле та профілактика тригерів ПТСР у ветеранів.
- **Сценарій проведення:**
 - **Вкид (Стресовий кейс):** *"Начальник цеху публічно, використовуючи нецензурну лексику та переходячи на особистості, принижує інженера-технолога (який має статус УБД) за допущену помарку в кресленні кондуктора для зварювання, погрожуючи «викинути його за паркан» та накласти фінансовий штраф".*
 - **Білий капелюх (Факти):** Слухач озвучує виключно юридичні факти: "Начальник порушив статтю 28 Конституції України (Кожен має право на повагу до його гідності). Корпоративні фінансові штрафи за помарки законодавством України не передбачені. Приниження є фактом мобінгу".
 - **Червоний капелюх (Емоції):** Слухач легалізує природні емоції: "Ця ситуація викликає гострий гнів, відчуття несправедливості та бажання відповісти фізичною агресією. Для ветерана публічне знецінення діє як потужний спусковий гачок (тригер) травми".
 - **Чорний капелюх (Песимізм та Ризики):** "Якщо інженер відповість фізичною силою або нецензурною лайкою у відповідь — він перейде межу закону, і його легально звільнять за порушення трудової дисципліни або притягнуть до відповідальності за хуліганство. Якщо промовчить — мобінг стане щоденною системою".
 - **Жовтий капелюх (Оптимізм та Опора):** "Демократична держава і закон на нашому боці. У нас є потужні юридичні інструменти (Конституція та КЗпП), щоб зупинити це законно, зберігши свою посаду і покаравши начальника".
 - **Зелений капелюх (Креатив / Правове рішення):** "Ми не б'ємо начальника. Ми пишемо офіційну доповідну записку на ім'я генерального директора про факт мобінгу та порушення ст. 28 Конституції, залучаємо профспілку та звертаємося до Комісії по трудових спорах (КТС) або Держпраці з вимогою притягнути начальника до відповідальності".
 - **Синій капелюх (Управління / Підсумок):** Викладач резюмує: "Емоції та крик начальника перебувають поза нашим контролем. Оформлення юридичного документа та знання свого правового статусу — повністю в нашому контролі. Правова процедура деескалює конфлікт і гарантує перемогу".

РОЗДІЛ 2. ПРЕЗЕНТАЦІЙНИЙ СУПРОВІД (СЦЕНАРІЙ СЛАЙДІВ ТА ПРОМТИ)

Вказівка для викладача: Презентаційні матеріали для першого модуля повинні бути виконані у стилі "Індустріально-правовий мінімалізм" (глибокі темно-сині "креслярські" фони, сталеві сірі та неонові-блакитні лінії, ізометричні 3D-перерізи абстрактних механізмів). Категорично уникайте суцільних полотен тексту. Кожна норма права має виглядати як інженерний алгоритм, графік або складальне креслення.

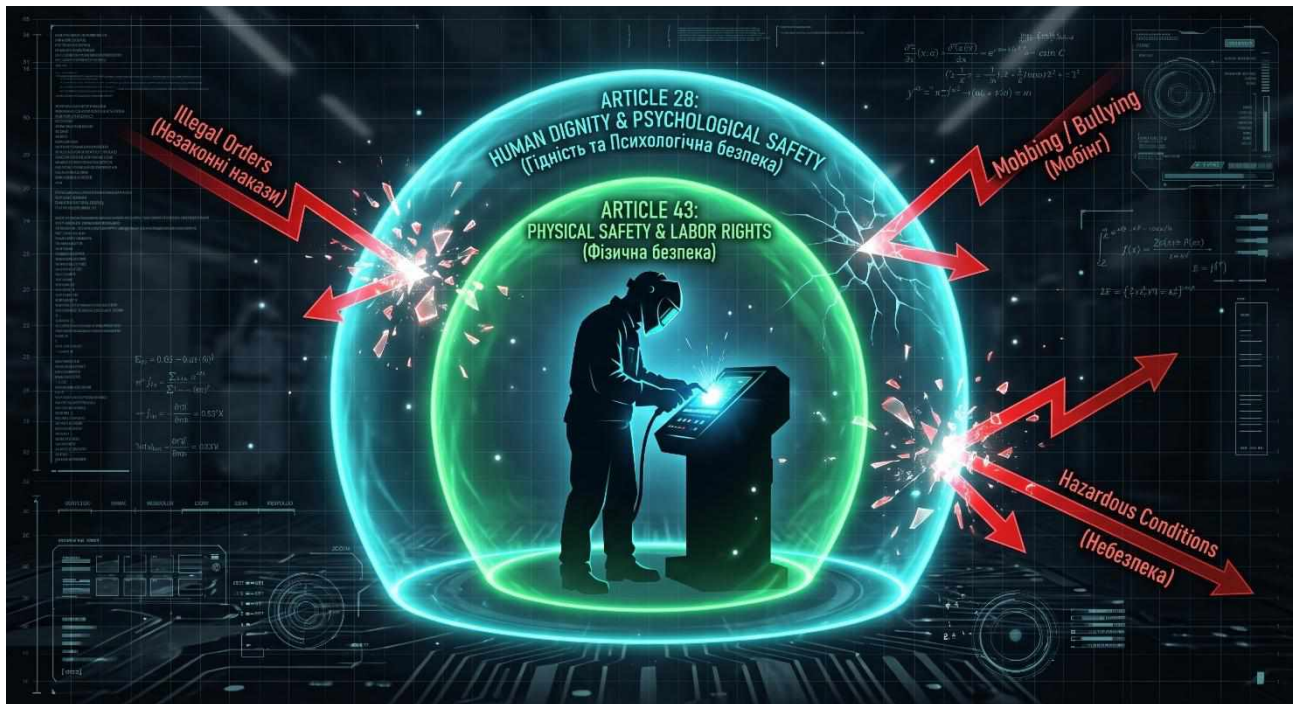
СЛАЙД 1: Механізм Державної Влади (Кінематика демократії)

СЛАЙД 2: Ієрархія Нормативно-Правових Актів (ДСТУ Суспільства)

СЛАЙД 3: Конституційний Щит Особи (Trauma-Informed середовище)

РОЗДІЛ 3. ТРАВМООРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД (МЕТОДИКА ТА БЕЗПЕКА ДЛЯ ВИКЛАДАЧА)

Змістовий модуль 1 закладає світоглядний фундамент усього курсу. Обговорення питань державного примусу, політичних режимів (тоталітаризм vs демократія), а також порушення прав людини і гідності на виробництві є надзвичайно чутливою зоною для інтегрованих аудиторій (де присутні ветерани, ВПО, особи, що постраждали від війни). Викладач зобов'язаний неухильно застосовувати наступні психологічні запобіжники:

1. Деескалація страху перед "Державою як Карателем":

У багатьох людей, особливо після травматичного досвіду чи зіткнення з бюрократією, держава асоціюється з апаратом примусу, несправедливістю та загрозою.

- **Завдання ментора:** Кардинально змістити фокус сприйняття. Викладач має транслювати концепцію: *"Демократична правова держава — це не ваш ворог, це ваш сервіс і ваш найпотужніший інструмент захисту"*.
- Під час лекцій постійно наголошуйте на тому, що Конституція створена для того, щоб обмежувати владу (як політиків, так і директорів заводів), а не людину. Знання конституційних гарантій знімає у слухачів вивчену безпорадність і повертає їм відчуття агентності (контролю над власним професійним життям).

2. Захист Гідності (Валідація досвіду через ст. 28 Конституції):

Обговорення ситуацій виробничого мобінгу, приниження з боку керівництва або ігнорування потреб працівника може стати гострим тригером (особливо для ветеранів, які мають загострене почуття справедливості).

- **Запобіжник:** Викладач має легалізувати гнів слухачів щодо несправедливості, але негайно перевести його в раціональне русло. Підкреслюйте, що стаття 28 Конституції України («Кожен має право на повагу до його гідності») — це не просто пафосна декларація. Це правова підстава для звернення до суду.
- Використовуйте принцип *Restorative Justice* (відновного правосуддя): пояснюйте, що мета правового захисту — не фізичне знищення кривдника-начальника, а відновлення порушеної справедливості та меж психологічної безпеки через цивілізовані юридичні алгоритми (скарги, комісії).

3. Алгоритмізація конфліктів (Система 2 проти Системи 1):

Людина в стані ПТСР схильна до миттєвих реакцій "бий або біжи" (емоційна "Система 1" за Д. Канеманом). У трудовому конфлікті це призводить до зривів, лайки або фізичної агресії, що шкодить самому працівнику.

- **Завдання ментора:** Жорстко тренувати "Систему 2" (раціональне, повільне мислення). Викладач повинен закріпити мантру: *"У правовій державі крик не має юридичної сили. Емоції завжди програють паперам"*.
- Навчайте слухачів переводити будь-яку емоційну образу (наприклад, примус до небезпечної роботи) у площину діловодства: написання доповідних записок, посилення на конкретні пункти Конституції. Документування факту порушення охолоджує емоції, заземлює людину в моменті "тут і зараз" та забезпечує юридичну недоторканність на підприємстві.

4. Правило «Стоп-слова» та Екологія дискусії: Відповідно до робочої програми дисципліни, впровадження Trauma-informed підходу вимагає абсолютної добровільності у чутливих обговореннях.

- Якщо під час дебатів чи аналізу кейсів (наприклад, про безпеку на виробництві, яка може асоціюватися з бойовими діями) викладач помічає зміну психоемоційного стану слухача (відчуженість, агресію, тремор), він зобов'язаний без привернення зайвої уваги перервати вправу для цього слухача.
- Слухач має беззаперечне право відмовитися від усної відповіді без жодних пояснень та зниження балів, перейшовши до виконання письмового, індивідуального аналітичного завдання (асинхронно в LMS).

Змістовий модуль 2: Публічне право в умовах виробничої діяльності (Адміністративне, Екологічне, Фінансове право)

Цей методичний документ є інструкцією для викладача щодо того, як перетворити суху теорію публічного права на динамічний професійний тренінг. Головне завдання ментора у цьому модулі — навчити майбутніх інженерів раціонально взаємодіяти з державним апаратом примусу (інспекторами), розпізнавати екологічні злочини та розуміти архітектуру податків як гарантію власної стабільності та безпеки.

РОЗДІЛ 1. ТЕХНОЛОГІЇ ПРОВЕДЕННЯ СЕМІНАРСЬКИХ ДИСКУСІЙ ТА ПРАКТИКУМІВ

Технологія 1: Рольова симуляція «Адміністративний краш-тест» (Перевірка Держпраці / ДСНС)

- **Тема (до Лекції 4):** Адміністративна відповідальність посадових осіб (майстрів, технологів) та порядок взаємодії з контролюючими органами.
- **Мета:** Зняти психологічний страх перед державними перевітками, навчити слухачів переводити емоційний конфлікт у суворе документальне русло (деескалація) та діяти за імперативним методом, захищаючи підлеглих.
- **Сценарій проведення:**
 1. **Постановка проблеми / Легенда (5 хв):** Викладач моделює кризу: *"На ваше машинобудівне підприємство несподівано приходить інспектор Державної служби України з питань праці (Держпраці) через анонімну скаргу на порушення техніки безпеки. У цеху інспектор виявляє оператора ЧПК, який працює з відключеним захисним блокуванням дверцят, а в журналі інструктажів відсутній його підпис за поточний місяць"*.
 2. **Розподіл ролей (5 хв):** Викладач ділить аудиторію на дві групи.
 - **Група А («Державні інспектори»):** Їхня мета — знайти якомога більше порушень, скласти протокол, виписати максимальний штраф безпосередньо на начальника цеху (як посадову особу) та здійснити психологічний тиск, використовуючи імперативний (наказний) тон.
 - **Група Б («Начальник цеху / Інженери»):** Їхня мета — захистити колектив (Trauma-Informed підхід: виступити "демпфером" між владою та робітниками), перевірити законність дій інспектора та правильно оформити документацію.
 3. **Раунд взаємодії (15 хв):** "Інспектори" висувують звинувачення та провокують конфлікт. Викладач жорстко модерує "Групу Б", категорично забороняючи їм

використовувати агресію, кричати, сперечатися чи виправдовуватися. Вони мають діяти виключно за правовим алгоритмом: перевірити направлення на перевірку, вимагати складання офіційного Акта та підписати цей Акт із внесенням письмових зауважень («З висновками не згоден, заперечення будуть надані у визначений законом термін»).

4. **Синтез і Висновок (5 хв):** Викладач підсумовує: штраф за ст. 41 КУпАП сплачуватиме саме начальник цеху (за свою управлінську бездіяльність — відсутність підпису в журналі), а не робітник. Проте, раціональна (холодна) поведінка під час перевірки створює залізобетонну базу для того, щоб оскаржити постанову в суді та надійно захищає нервову систему інтегрованого колективу від паніки.

Технологія 2: Дискусія за методом «Шести капелюхів мислення» (Е. Де Боно)

- **Тема (до Лекції 5):** Екологічний злочин, Грінвошинг (Greenwashing) та Оцінка впливу на довкілля (ОВД).
- **Мета:** Навчити майбутніх фахівців розрізняти цинічні маркетингові маніпуляції підприємств та реальні вимоги екологічного законодавства, тренувати еко-відповідальність та громадянську мужність інженера.
- **Сценарій проведення:**
 - **Вкид (Стресовий кейс):** "Директор заводу наказує начальнику дільниці вночі злити 500 літрів відпрацьованої токсичної мастильно-охолоджувальної рідини (МОР/ЗОР) у міську зливову каналізацію заради економічної економії на легальній утилізації. При цьому вранці PR-відділ заводу публікує пресреліз про перехід виробництва на екологічні «зелені» технології (Грінвошинг)".
 - **Білий капелюх (Факти):** Слухач констатує: "Зливо 500 літрів токсичної МОР. Це колосальне перевищує всі гранично допустимі концентрації (ГДК). Дозволу на такий скид не існує в природі. Це пряме порушення Водного кодексу".
 - **Червоний капелюх (Емоції):** Слухач легалізує емоції колективу: "Це обурює до глибини душі. Керівництво бреше суспільству в пресрелізах, а ми своїми руками стаємо співучасниками отруєння власного міста та власних сімей".
 - **Чорний капелюх (Песимізм та Ризики):** "Держекоінспекція гарантовано виявить джерело скиду. Завод отримає багатомільйонний штраф, діяльність цеху за рішенням суду зупинять, а директор і майстер (який виконав наказ) сядуть у в'язницю за ст. 441 ККУ (Екоцид) або ст. 242 ККУ".
 - **Жовтий капелюх (Оптимізм):** "Ми, як інженери, виявили цей злочинний наказ до того, як токсини потрапили у водозабір і отруїли екосистему. Ми маємо фахові знання, щоб це зупинити".
 - **Зелений капелюх (Креатив / Інженерне рішення):** "Ми категорично не зливаємо МОР. Натомість ми впроваджуємо систему рециклінгу (PLM). Ставимо сепаратор, центрифугу, очищуємо МОР і запускаємо її по замкнутому циклу назад у верстати. Це дасть справжню економію!"
 - **Синій капелюх (Управління / Правове рішення):** "Наказ директора є відверто злочинним і за ст. 60 Конституції не підлягає виконанню. Ми складаємо офіційну доповідну записку, блокуємо скид. Для нової системи очищення негайно ініціюємо процедуру Оцінки впливу на довкілля (ОВД)".

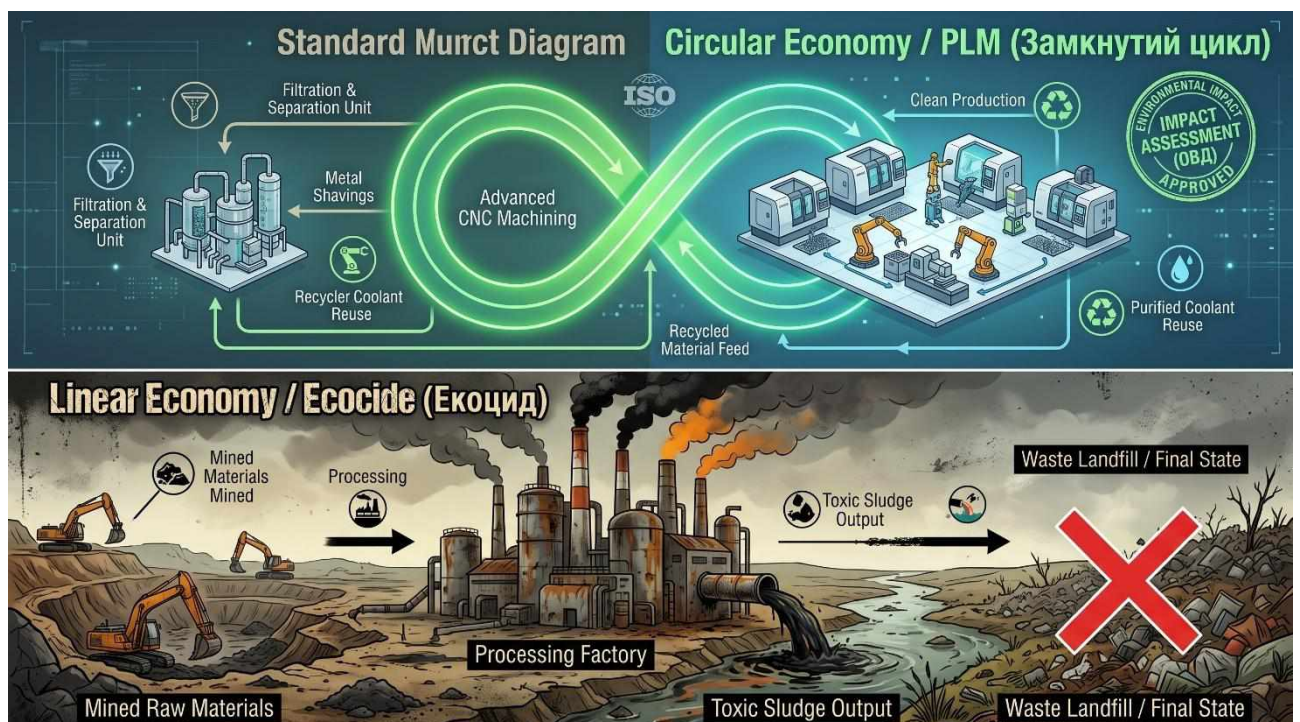
РОЗДІЛ 2. ПРЕЗЕНТАЦІЙНИЙ СУПРОВІД (СЦЕНАРІЙ СЛАЙДІВ ТА ПРОМТИ)

Вказівка для викладача: Кольорова гама для презентацій Публічного права має бути витримана у строгому індустріальному стилі: глибокий темно-синій фон (символізує державний імператив), сталевий сірий для технічних елементів та яскраві акценти (неоново-зелений для екології, золотий для податкового блоку). Уникайте стін тексту, використовуйте ієрархічні інфографічні схеми.

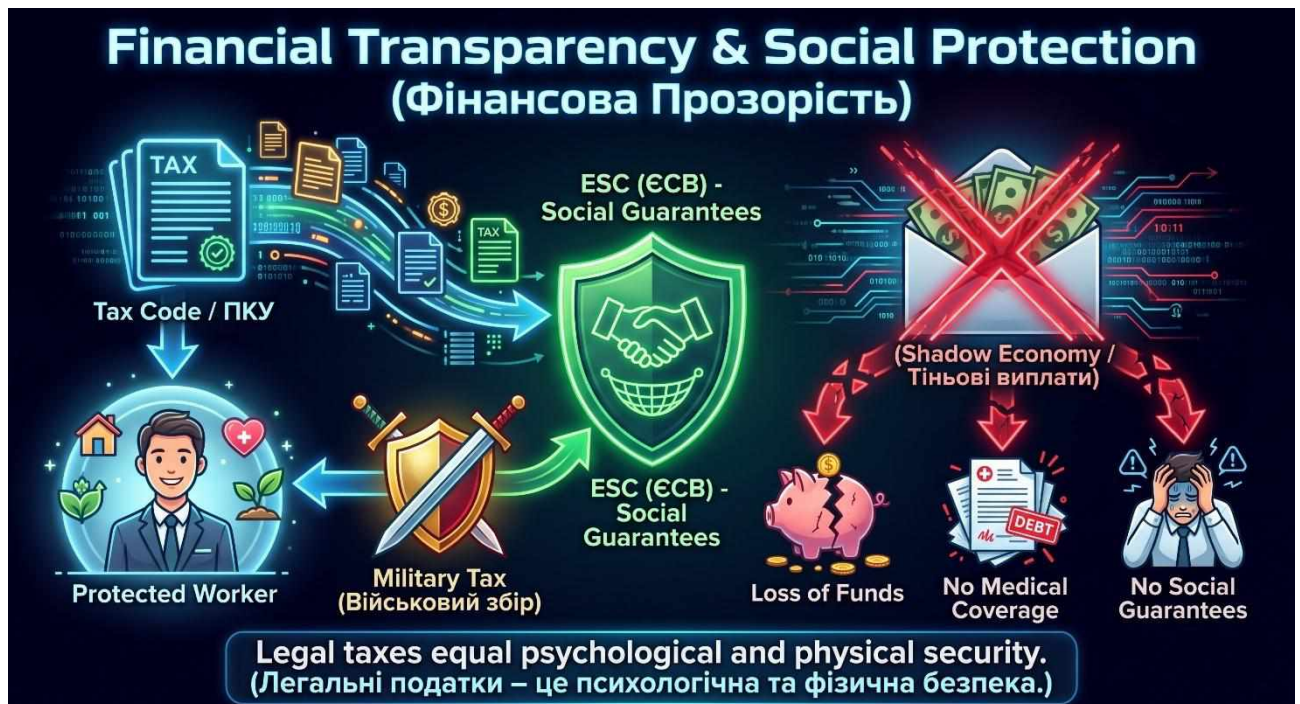
СЛАЙД 1: Вектори Адміністративного Контролю у Машинобудуванні

СЛАЙД 2: Екологічний Імператив (PLM та Циркулярна Економіка)

СЛАЙД 3: Податкова Архітектура та Фінансова Прозорість (Соціальний Щит)

РОЗДІЛ 3. ТРАВМООРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД (МЕТОДИКА ТА БЕЗПЕКА ДЛЯ ВИКЛАДАЧА)

Вивчення модуля "Публічне право" (який охоплює питання державних штрафів, жорстких перевірок, сплати податків та кримінальних екологічних злочинів) безпосередньо зачіпає надзвичайно чутливі теми державного примусу та екзистенційної безпеки. Для інтегрованих аудиторій (де навчаються ветерани бойових дій та постраждалі від війни) викладач має обов'язково застосовувати наступні психологічні запобіжники:

1. Деескалація страху перед Адміністративним примусом (Перевірки):

У багатьох громадян державні перевірки (Держпраці, податкова) асоціюються із загрозою, невідворотним покаранням або системною несправедливістю, що часто викликає захисну агресію або паніку (підсвідомий тригер "нападу").

- **Завдання викладача:** Категорично змістити фокус сприйняття з емоційного поняття "покарання" на раціональне поняття "процедура". Постійно наголошуйте аудиторії: *"Державний інспектор — це не ваш особистий ворог. Це функціонер із чітко прописаним, передбачуваним алгоритмом дій"*.
- Навчайте слухачів захищатися виключно документами: *"Емоції, крики та виправдання завжди програють фактам. Якщо ви спілкуєтесь мовою нормативних актів, ідеально заповнених журналів техніки безпеки та ДСТУ, ви повністю контролюєте ситуацію і надійно захищаєте свої особисті кордони та свій колектив"*.

2. Безпека теми Екоциду та Техногенних катастроф:

Обговорюючи екологічне право та найтяжчу статтю 441 ККУ (Екоцид), викладач повинен враховувати колосальну, свіжу травму українського суспільства від реальних воєнних екологічних катастроф (підриви дамб, масове отруєння річок, знищення екосистем).

- **Запобіжник:** Категорично уникайте натуралістичних, кривавих, апокаліптичних описів чи шокуючих фотографій наслідків екоциду для людей чи тварин.
- Розглядайте екологічну відповідальність суто в індустріальному, прагматичному та "локальному" ключі: обговорюйте правильну утилізацію мастил, сепарацію металевої стружки, встановлення НЕРА-фільтрів для очищення цехового повітря.
- Спрямовуйте творчу енергію слухачів виключно на концепцію **"Build Back Better"** (Відбудувати краще, ніж було) — тобто на інженерне проєктування нових, безвідходних заводів. Це дає позитивний, життєствердний вектор спрямування зусиль (логотерапію) для ветеранів, повертаючи їм відчуття контролю над майбутнім.

3. Фінансова прозорість як терапія (Податки та довіра):

Тема "тіньової економіки" і заробітних плат "у конвертах" є вкрай болючою. Для дорослої людини, особливо тієї, яка повернулася з фронту і ризикувала життям заради держави, непрозорі схеми нарахування грошей, приховані корпоративні штрафи та "сірі" зарплати сприймаються не як допустима бізнес-хитрість роботодавця, а як прямий обман, маніпуляція і зрада. Це миттєво і безповоротно руйнує довіру до керівництва заводу.

- **Завдання викладача:** Жорстко, з цифрами в руках аргументувати, що повна, чесна сплата податків (зокрема 22% ЄСВ) — це не "втрата" вашого доходу, а легальна купівля гарантованої державою безпеки. Пояснюйте, що лише "біла" зарплата гарантує гідні виплати за лікарняними листками під час реабілітації після травм, акумулює законний пенсійний стаж та забезпечує страхові виплати.
- Офіційна зайнятість повертає ветерану-інженеру найголовніше — відчуття стабільного соціального статусу, поваги з боку суспільства та передбачуваності майбутнього.

Змістовий модуль 3: Приватне право та захист інтелектуальної власності (Цивільне, господарське, трудове право)

Цей методичний документ є інструкцією для викладача щодо практичного відпрацювання тем третього модуля. Якщо попередній модуль вивчав відносини жорсткого підпорядкування державі, то цей модуль переносить слухачів у площину юридичної рівності, свободи договору та ділового партнерства. Головне завдання ментора — навчити майбутніх інженерів захищати свої трудові права, безпечно укладати комерційні угоди та легально монетизувати власні інновації (інтелектуальну власність) у машинобудівній галузі.

РОЗДІЛ 1. ТЕХНОЛОГІЇ ПРОВЕДЕННЯ СЕМІНАРСЬКИХ ДИСКУСІЙ ТА ПРАКТИКУМІВ

Технологія 1: Рольова симуляція «Договірний краш-тест» (Трудові vs Цивільні відносини)

- **Тема (до Лекцій 7-8 та 10):** Механіка працевлаштування. Відмежування трудового договору від цивільно-правового (ЦПД).
- **Мета:** Навчити слухачів розпізнавати приховані трудові відносини, маніпуляції з боку недобросовісного роботодавця та захищати свої конституційні соціальні гарантії.
- **Сценарій проведення:**
 1. **Постановка проблеми / Легенда (5 хв):** Викладач формулює завдання: *"Конструкторське бюро великого заводу наймає молодого інженера-проектувальника та ветерана-технолога зі зварювання. Директор (спільно з HR-відділом) наполегливо пропонує їм підписати Цивільно-правовий договір (ЦПД) про надання послуг замість класичного трудового договору (за КЗпП). При цьому висувуються жорсткі вимоги: бути на робочому місці щодня суворо з 08:00 до 17:00 та беззаперечно виконувати поточні оперативні накази головного майстра".*
 2. **Розподіл ролей (5 хв):** Викладач ділить групу навпіл.
 - **Група А («Адміністрація / HR»):** Захищають форму ЦПД. Їхня аргументація базується на маніпуляціях: це "сучасний західний підхід", це "свобода від радянської бюрократії", а головне — працівник отримає "більшу зарплату на руки", оскільки компанія не платитиме за нього податки в повному обсязі.
 - **Група Б («Профспілка / Юристи-технократи»):** Їхня мета — викрити цю маніпуляцію. Вони повинні довести, що задекларовані умови — це приховані трудові відносини, які цинічно позбавляють працівника базового життєвого захисту.
 3. **Раунд аргументів (15 хв):** Група Б має використати метод логічного аналізу. Вони доводять головний постулат юриспруденції: якщо регламентується *процес* праці (графік з 8 до 17, постійне підпорядкування майстру), це безальтернативно

має бути Трудовий договір. ЦПД регулює виключно задачу фінального *результату* роботи у встановлений строк, без контролю за тим, о котрій годині інженер цей результат створює.

4. **Синтез і Висновок (5 хв):** Викладач підсумовує симуляцію: погоджуючись на ЦПД за умов жорсткого заводського графіка, інженер добровільно позбавляє себе оплачуваних відпусток, оплати лікарняних у разі виробничих травм та будь-якого захисту від незаконного звільнення одним днем. Це не "сучасний підхід", а класична форма експлуатації.

Технологія 2: «Судовий прецедент» (Патентний спір та Службовий винахід)

- **Тема (до Лекції 9):** Захист інтелектуальної власності в інженерії. Авторське право проти промислової власності.
- **Мета:** Тренування навичок легальної реєстрації та захисту інновацій, а також превентивне запобігання патентному рейдерству з боку керівництва підприємства.
- **Сценарій проведення:**
 1. **Вкид (Стресовий кейс):** *"Інженер-конструктор (який офіційно працює в штаті заводу) у свій робочий час, використовуючи обладнання заводу, розробив принципово новий тип високошвидкісного різця для обробки зварних швів та написав унікальний макрос (G-код) для його інтеграції у верстат з ЧПК. Начальник технічного відділу викликає його і жорстко вимагає передати йому всі креслення і флешку, щоб запатентувати цей різець виключно на своє ім'я (одноосібно) і не згадувати справжнього автора в документах".*
 2. **Правовий фактчекінг (15 хв):** Слухачі мають розділити об'єкти за допомогою аналізу. Викладач модерує: унікальний G-код (програмне забезпечення) захищається **авторським правом** автоматично (з моменту написання коду), а фізичний інструмент (високошвидкісний різець) — це **корисна модель** (або винахід), що безальтернативно вимагає довгої процедури державної реєстрації в НОІВ.
 3. **Формування вироку (Алгоритм дій):** Група формулює правовий алгоритм. Різець у цьому випадку є класичним **"службовим винаходом"**. Підприємство (завод) дійсно має законне право на його комерційне використання, але немайнове право (право називатися автором) належить виключно і назавжди інженеру-розробнику. Слухачі на практиці складають проєкт офіційної доповідної заяви на ім'я генерального директора про фіксацію свого невідчужуваного авторства та виплату гарантованої законом додаткової фінансової винагороди (роялті).

РОЗДІЛ 2. ПРЕЗЕНТАЦІЙНИЙ СУПРОВІД (СЦЕНАРІЙ СЛАЙДІВ ТА ПРОМТИ)

Вказівка для викладача: Кольорова гама для презентацій цього модуля має базуватися на глибокому контрасті між сталевим сірим (символізує жорсткі об'єктивні умови виробництва) та теплим золотим/помаранчевим кольором (символізує рівноправність, енергію договору, свободу волі та інтелектуальний капітал). Візуалізація має підкреслювати ідею ділового партнерства, захищеності розуму та економічної безпеки.

СЛАЙД 1: Дві реальності Інженера: Трудовий договір vs ЦПД

Engineering
Manual

Anatomy of Contracts: Labor vs. Civil (Анатомія Договорів: Трудовий vs ЦПД)

Labor Contract (Трудовий Договір)

Fixed
hours

Social
security

Fixed
protection

Social
guarantees

- Regulates the Process of Work & Social Protection
(Регулює процес праці та соціальний захист)

Civil Contract / Freelance (ЦПД)

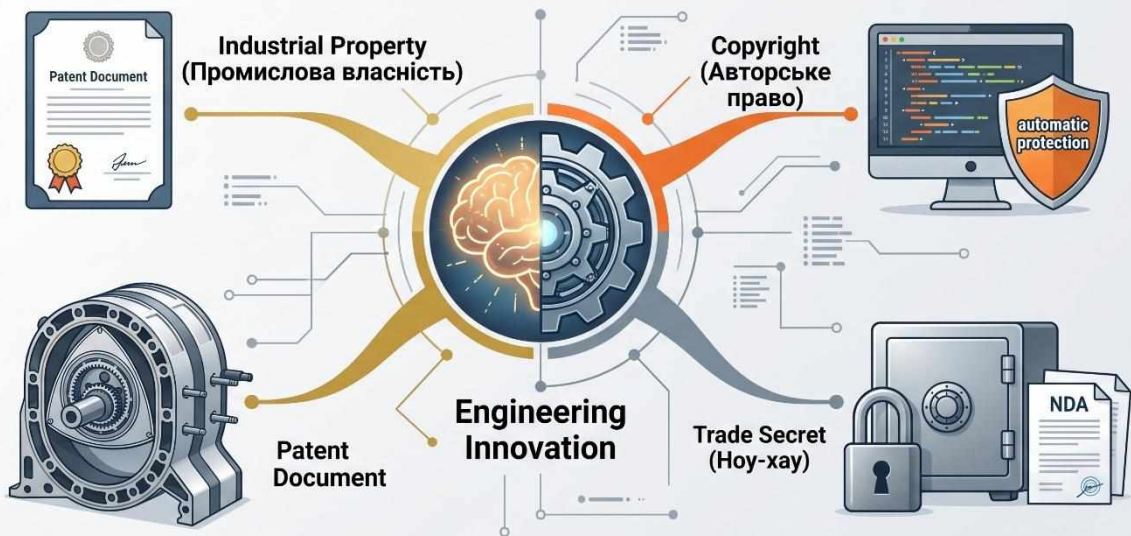
Target/
result

Engineer

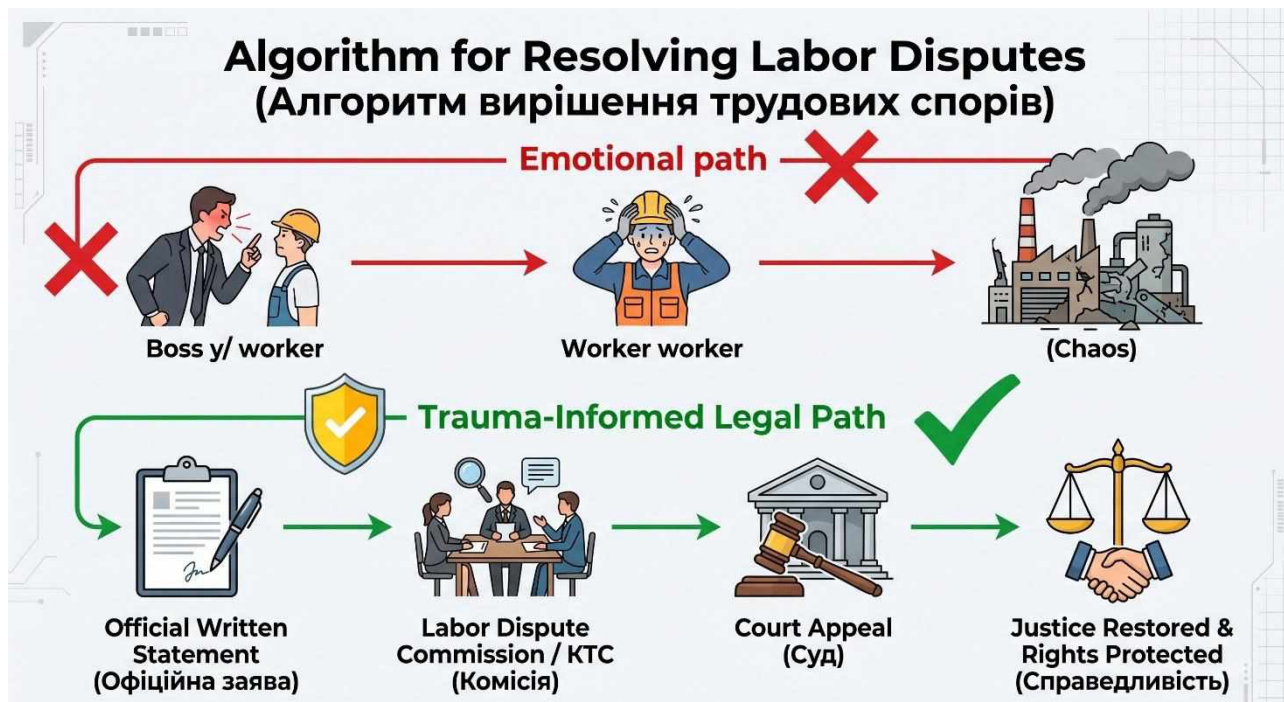
- Regulates Final Result ONLY.
High Personal Risk.
(Регулює ТІЛЬКИ кінцевий результат.
Високий особистий ризик)

СЛАЙД 2: Захист Інтелектуальної Власності (ІВ) на Заводі

Intellectual Property Protection in Engineering (Захист Інтелектуальної Власності)

СЛАЙД 3: Вирішення Трудових Спорів (Траума-Informed Алгоритм)

РОЗДІЛ 3. ТРАВМООРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД (МЕТОДИКА ТА БЕЗПЕКА ДЛЯ ВИКЛАДАЧА)

Вивчення Приватного та Трудового права (де розглядаються вкрай болючі питання експлуатації, незаконних звільнень, затримок заробітної плати, мобінгу та крадіжки ідей) є надзвичайно чутливою зоною для дорослої, інтегрованої аудиторії. Для ветеранів війни, які мають травматичний досвід та загострено, миттєво реагують на будь-яку несправедливість, викладач зобов'язаний свідомо та методично застосовувати такі психологічні запобіжники:

1. Деескалація відчуття "Експлуатації" (Ліміти робочого часу):

Обговорення тем надурочних робіт або адміністративного примусу до роботи у вихідні дні (суботу/неділю) майже завжди викликає сильне обурення в аудиторії і тригерить згадки про токсичних, авторитарних керівників з попереднього досвіду.

- **Завдання викладача:** Категорично змістити фокус з емоційної "образи". Ви маєте довести, що Трудове право — це строгий алгоритм захисту, а не інструмент сучасного рабства.
- Постійно наголошуйте на біологічному імперативі: *"Норма 40 годин на тиждень — це ваша базова фізіологічна межа безпеки. Порушення графіка, хронічна втома та недосипання виснажують нервову систему і є прямим тригером ПТСР. Використання норм КЗпП для офіційної, спокійної відмови від незаконних надурочних робіт — це не слабкість, не лінощі і не саботаж. Це найвища професійна компетенція зрілого фахівця-інженера, який береже своє здоров'я та гарантує безпеку (відсутність аварій) на виробництві"*.

2. Захист Інтелектуальних Кордонів (Протидія плагіату на роботі):

Для людини, яка пережила бойові травми, втрати побратимів чи особисті кризові ситуації, привласнення її інноваційної ідеї керівництвом заводу (так зване патентне рейдерство або примусове "співавторство за посадою") сприймається не просто як економічна крадіжка бонусів. Це сприймається як глибока моральна зрада і тотальне знецінення її як особистості. Це може миттєво зруйнувати довіру до інституції і спровокувати гостру кризу.

- **Запобіжник:** Навчайте слухачів юридичним превентивним діям, які захищають кордони ще до конфлікту. Пояснюйте, що офіційна фіксація свого авторства на службовий винахід доповідною запискою — це нормальна, рутинна європейська практика, а не прояв недовіри до директора.
- Наголосіть на терапевтичному аспекті: офіційне визнання авторства та отримання патенту (з гербом України) має колосальний логотерапевтичний ефект (зцілення

сенсом). Це повертає ветерану відчуття власної важливості (валідації) для суспільства та влади над своїм мирним життям.

3. Форс-мажор як інструмент дихотомії контролю (Стоїцизм в економіці):

Вивчаючи господарські договори, обов'язково детально розберіть інститут "Форс-мажору" (обставин непереборної сили — таких як збройна агресія, ракетні удари, блекаути).

- **Методика:** Поясніть цей сухий юридичний механізм через філософію стоїцизму. Для інженера чи менеджера, який перебуває у глибокому стресі через зірвані багатомільйонні контракти підприємства, життєво важливо зрозуміти: *"Приліт ракети чи глобальне відключення світла — знаходяться абсолютно поза нашим контролем. Ми не несемо за це жодної юридичної чи моральної провини. Наша зона контролю — це холодно і правильно оформити сертифікат про форс-мажор у Торгово-промисловій палаті, легально зняти з підприємства штрафні санкції і спокійно продовжити роботу"*. Це миттєво знімає неадекватне відчуття провини з колективу.

4. Алгоритмізація конфліктів замість агресії:

У трудових або комерційних конфліктах люди з ПТСР (або просто втомлені стресом війни працівники) можуть бути схильні до прямих, різких і іноді агресивних реакцій на несправедливість.

- **Завдання викладача:** Закріпити в аудиторії ключову мантру: *"Крик не має жодної юридичної сили"*.
- Методично навчайте слухачів навичці переводити будь-яку емоційну образу (невиплату премії, тиск замовника) у площину ділової претензійної роботи (подання письмових заяв, оформлення актів дефектації, звернення до Комісії по трудових спорах). Формальне документування факту порушення миттєво охолоджує емоції, вмикає раціональне, аналітичне мислення ("Систему 2") та забезпечує гарантовану, чисту перемогу в Господарському чи місцевому суді без руйнування власної психіки.

Змістовий модуль 4: Трудове право, правове регулювання охорони праці та професійна етика інженера

Цей методичний документ є розгорнутою інструкцією для викладача щодо того, як перетворити найскладніший, морально-етичний та трудовий модуль курсу на динамічний професійний тренінг. Головне завдання ментора у цьому модулі — довести слухачам, що академічна та професійна доброчесність не закінчується в аудиторіях коледжу; вона безпосередньо трансформується у трудову безпеку та збереження життів на виробництві. Викладач має сформулювати у майбутніх інженерів "внутрішній компас" та незламну здатність протистояти злочинним наказам керівництва, що порушують норми охорони праці, заради корпоративної вигоди.

РОЗДІЛ 1. ТЕХНОЛОГІЇ ПРОВЕДЕННЯ СЕМІНАРСЬКИХ ДИСКУСІЙ ТА ПРАКТИКУМІВ

Технологія 1: Рольова симуляція «Етичний трибунал» (Симуляція Whistleblowing / Викриття)

- **Тема (до Лекцій 11-12):** Морально-правова дилема між корпоративною лояльністю (виконанням плану) та абсолютним обов'язком інженера щодо охорони праці та безпеки.
- **Мета:** Навчити слухачів жорсткої правової аргументації, високій культурі охорони праці та здатності протистояти адміністративному тиску, захищаючи "Принцип відповідальності" за життя людей.
- **Сценарій проведення:**
 1. **Постановка проблеми / Легенда (5 хв):** Машинобудівний завод виготовляє несучі металеві каркаси для модульних укриттів та військових шпиталів. Відділ технічного контролю (ВТК) виявляє, що відділ постачання закупив дешеву, некондиційну сталь, яка категорично не відповідає ДСТУ за показниками міцності і може не витримати вибухової хвилі. Комерційний директор заводу

тисне на інженерів ВТК, погрожуючи звільненням "за статтею" та позбавленням премії всієї зміни, якщо акт браку не буде сфальсифіковано як "придатний".

2. **Розподіл ролей (5 хв):** Викладач ділить аудиторію на три антагоністичні фракції:
 - **Фракція А («Комерційний директорат»):** Їхня мета — змусити інженерів підписати фальшивий акт. Їхня зброя — жорсткі маніпуляції бюджетом компанії, погрози масовими звільненнями, апеляція до "виробничої необхідності" та безвідповідальні заяви, що "запас міцності металу все одно витримає".
 - **Фракція Б («Інженери ВТК / Служба охорони праці»):** Захищають безпеку об'єкта та норми трудового права. Їхня зброя — норми Кримінального кодексу (статті про службове підроблення та порушення правил безпеки), професійна деонтологія та застосування "евристики страху" (чітке усвідомлення кримінальних наслідків катастрофи).
 - **Фракція В («Незалежні аудитори Держпраці»):** Слухають аргументи сторін, оцінюють їх на відповідність трудовому та кримінальному законодавству і виносять фінальне рішення.
3. **Раунд аргументів (15 хв):** Сторони жорстко зіштовхуються в дискусії. Викладач-модератор нараховує додаткові бали за використання фахових термінів: *«фальсифікація»*, *«whistleblowing (викриття)»*, *«соціальна відповідальність»*, *«право на безпечні умови праці»*.
4. **Синтез (Протокол Викриття) (5 хв):** Експерти блокують задачу об'єкта. Викладач підсумовує тренінг: справжня Інженерна етика та дотримання охорони праці полягають у здатності сказати обґрунтоване «Ні» тиску керівника. Переведення конфлікту в сувору бюрократичну площину (довідна записка -> звернення до Держпраці чи прокуратури) є абсолютно легальним інститутом захисту викривачів (whistleblowers) у демократичній державі.

Технологія 2: Дискусія за методом «Шести капелюхів мислення» (Е. Де Боно)

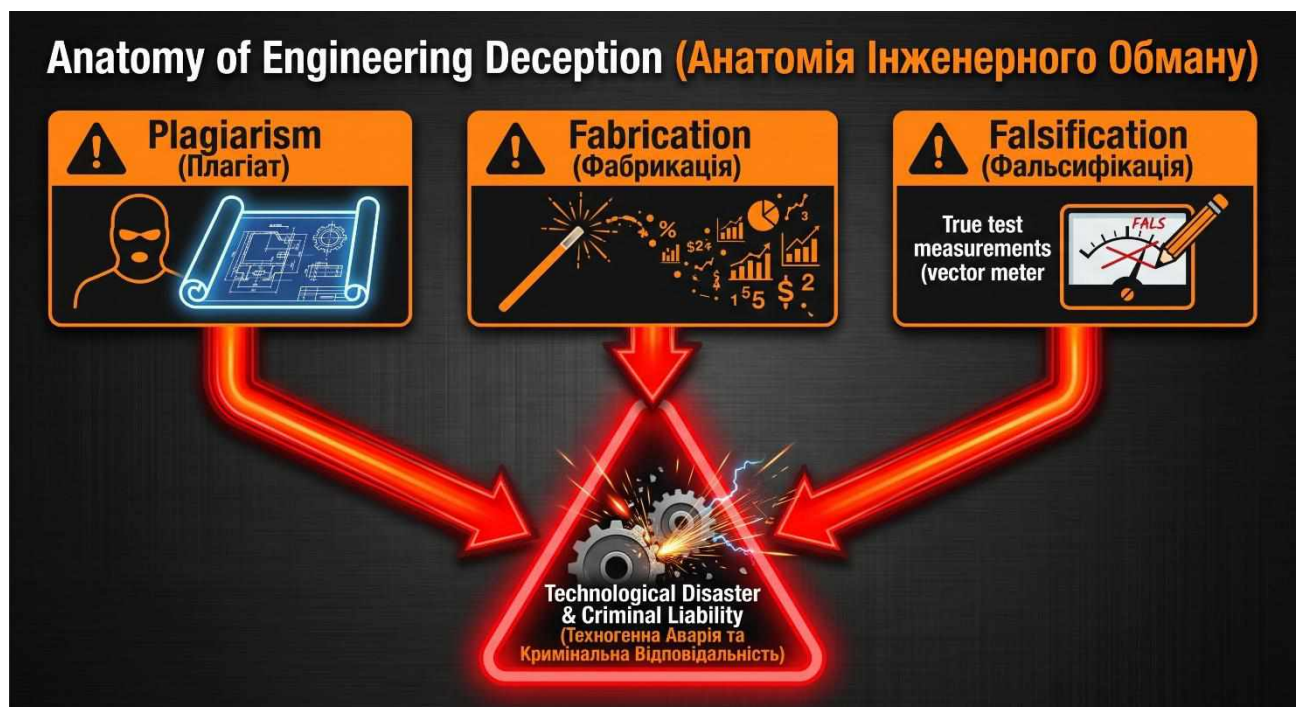
- **Тема (до Лекцій 10-11):** Трудова дисципліна, антиплагіат та зворотний зв'язок (застосування Trauma-Informed підходу до виробничих помилок).
- **Мета:** Навчити керівників дільниць (майстрів) та молодих інженерів конструктивно, в межах КЗпП реагувати на порушення дисципліни чи недоброчесність, перетворюючи публічне "покарання" (булінг) на професійне "навчання".
- **Сценарій проведення:**
 - **Вкид (Стресовий кейс):** "Молодий інженер-програміст на заводі використав знайдений на відкритому форумі GitHub фрагмент G-коду для оптимізації роботи зварювального робота з ЧПК, не залишивши посилань на справжнього автора. Система внутрішнього комплаєнсу (антиплагіат) виявила стовідсотковий збіг. Керівництво публічно, на загальній жорсткій нараді, називає інженера "крадієм", застосовує мобінг і погрожує негайним звільненням з "вовчим білетом".
 - **Білий капелюх (Факти):** "Код об'єктивно запозичено. Першоджерело юридично не вказано. З точки зору закону це є порушенням авторського права (плагіат)".
 - **Червоний капелюх (Емоції):** "Публічне приниження фахівця на нараді викликає нестерпний гнів, сором, запускає механізми психологічного захисту і тотально руйнує довіру до компанії як до безпечного місця".
 - **Чорний капелюх (Песимізм та Ризики):** "Якщо завод несвідомо використає цей крадений код у комерційному продукті, справжній автор гарантовано подасть міжнародний позов за контрафакцією, що призведе до банкрутства. З іншого боку, незаконне звільнення інженера "за емоціями" призведе до програшу компанії в суді".
 - **Жовтий капелюх (Оптимізм):** "Дуже добре, що наша система безпеки виявила це на ранньому етапі тестування, а не після продажу верстата замовнику".

- **Зелений капелюх (Креатив / Інженерне рішення):** "Ми зв'язуємося з автором коду на GitHub, перевіряємо тип ліцензії (чи це Open Source) і легально, правильно оформлюємо запозичення через коментарі в тілі програми згідно з чинними ДСТУ".
- **Синій капелюх (Управління / Правове рішення):** "Ми суворо забороняємо публічний мобінг і запроваджуємо культуру Restorative Justice (відновного правосуддя) на заводі. Помилка інженера через правове незнання — це зона росту. Ми навчаємо колектив правилам чесного цитування та патентного права замість руйнівного публічного булінгу, що зберігає колектив".

РОЗДІЛ 2. ПРЕЗЕНТАЦІЙНИЙ СУПРОВІД (СЦЕНАРІЙ СЛАЙДІВ ТА ПРОМТИ)

Вказівка для викладача: Кольорова гама цього модуля (який поєднує трудове право та етику) — це глибокий чорний або темно-сірий фон із тривожним червоним (символізує аварії, травми та наслідки обману) та яскравим екологічно-зеленим (символізує правову доброчесність, безпеку умов праці, збережене життя). Візуальний дизайн має жорстко фокусуватися на причинно-наслідкових зв'язках, де порушення правил веде до катастрофи, а дотримання права — до безпеки.

СЛАЙД 1: Анатомія Інженерного Обману (Від плагіату до Аварії)

СЛАЙД 2: Дилема Інженера: Професійна Етика vs Комерційний Прибуток

СЛАЙД 3: Культура "Speak Up" (Травмо-інформований підхід на виробництві)

РОЗДІЛ 3. ТРАВМООРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД (МЕТОДИКА ТА БЕЗПЕКА ДЛЯ ВИКЛАДАЧА)

Змістовий модуль «Трудове право, правове регулювання охорони праці та професійна етика» є найбільш чутливим, болючим та емоційно напруженим для слухачів із травматичним (зокрема бойовим) досвідом, оскільки він безпосередньо стосується питань справедливості, правди, обману, провини, експлуатації та відповідальності за чужі життя. Викладач зобов'язаний педантично застосовувати наступні психологічні запобіжники:

1. Дестигматизація Плагіату та Помилки (Принцип Restorative Justice - Відновне правосуддя):

Звинувачення людини в недоброчесності, фальсифікації чи порушенні дисципліни (особливо зроблене публічно) викликає найсильнішу захисну агресію або глибоку паніку. Для дорослих

слухачів, зокрема ветеранів, публічний "рознос" за неправильне цитування в курсовій роботі або за дрібну технологічну помилку сприймається як катастрофічне знецінення їхньої гідності.

- **Завдання викладача:** Категорично змістити фокус із "Покарання" (каральної юстиції, бажання помститися за помилку) на "Навчання" (відновне правосуддя). Пояснюйте і студентам, і керівникам підприємств, що високий відсоток збігів в антиплагіатній системі (або збій у налаштуваннях ЧПК) на етапі навчання — це не тавро "злочинця". Це суто технічна помилка, яку можна легко, без емоцій виправити, опанувавши ДСТУ. Такий підхід миттєво знімає тривожність, знезброює захисну агресію і відкриває простір для спокійного академічного та професійного розвитку.

2. Захист від виробничого Газлайтингу (Тема Фальсифікацій у сфері безпеки):

Фальсифікація даних (коли керівництво приховує реальні дефекти металу чи несправність вентиляції і змушує колектив вірити, що "все нормально і безпечно") є найгіршою формою психологічного насильства — газлайтингу. Для людини з ПТСР, чия нервова система потребує чітких, правдивих маркерів безпеки, брехня керівництва є потужним тригером, що викликає відчуття постійної, невидимої загрози життю.

- **Запобіжник:** Викладач має постійно стверджувати, що об'єктивна, наукова істина (метрологія, ультразвуковий контроль, закони фізики, ДСТУ) є непорушним якорем безпеки та стабільності. Навчайте слухачів: *"Ваша найкраща і єдина зброя проти керівника-маніпулятора — це не істерика чи бійка, а спокійний акт технічної дефектації, замір рівня газів та офіційна доповідна записка"*.

3. Легалізація Викривальної Діяльності (Whistleblowing) в охороні праці:

Слухачі (навіть досвідчені фахівці) часто бояться виступати проти системи, оскільки повідомлення про порушення охорони праці асоціюється зі стигмою "зрадництва" або ризиком залишитися без єдиного джерела доходу.

- **Завдання викладача:** Морально героїзувати етичну сміливість, але виключно в строгому правовому полі. Доведіть на прикладах, що інженер, який примусово зупиняє роботу бракованого цеху і не дає зварити небезпечний міст — це не "донощик", а справжній технократ і рятувальник, який захищає життя людей і національну безпеку. Озбройте слухачів конкретним знанням Закону України «Про запобігання корупції» (в частині статусу викривачів), показуючи, що демократична держава сьогодні юридично і фізично гарантує безпеку викривачів від репресій з боку директорату.

4. Емпатія та "Невидимі рани" (Етика комунікації за КЗпП):

Справжня професійна етика — це насамперед про те, як ви щодня, в умовах стресу ставитеся до людей, з якими ділите цех. В інтегрованих бригадах (здорових та травмованих війною) глибока повага є базовим інструментом деескалації будь-яких трудових конфліктів.

- **Завдання викладача:** Навчайте слухачів етиці Ненасильницького спілкування (ННС). Глибоке, безумовне розуміння того, що ваш колега чи підлеглий може перебувати в стані гострого стресу, відчувати біль або критично потребувати паузи для відпочинку (без стигматизації та навішування ярликів "нестабільний" чи "ледачий") — це ознака найвищої етичної, моральної та професійної зрілості майбутнього керівника-машинобудівника. Це той цемент, який тримає колектив разом краще за будь-які накази.